

Cíle geografického (zeměpisného) vzdělávání

Petr Knecht, Eduard Hofmann

1. Co je geografie?

Geografie

- ▶ Dříve - věda o Zemi („popis Země“)
- ▶ Geografie je dnes věda, zkoumající zákonitosti komplexního vývoje geografické sféry a dílčích geografických objektů, se zvláštním zřetelem k zákonitostem jejich územní diferenciaci a integraci.

-

Geografickou sféru můžeme pro naše potřeby rozdělit na :

- Fyzickogeografickou sféru (litosféra, atmosféra, hydrosféra, pedosféra, biosféra)
 - Socioekonomickou sféru (obyvatelstvo, sídla, průmysl, zemědělství, doprava, služby, cestovní ruch apod.)
- ▶ Zkoumá vývoj, současný stav, výhled do budoucnosti

2. Co je zeměpis?

Zeměpis je předmět, který se snaží charakterizovat různá území včetně rozmístění lidí, jevů a událostí. Studuje interakce mezi člověkem a prostředím v různých podmínkách. Charakteristická je především její obsahová a metodická šíře, přejímání poznatků různých oborů přírodních a sociálních věd a její zájem na budoucím utváření vztahů mezi lidmi a prostředím.“ (Kühnlová 1996, s. 48.)

Využití krajiny.

Popiš, co vidíš na starém
a na novém snímku a
napiš, jaký je mezi nimi
rozdíl.

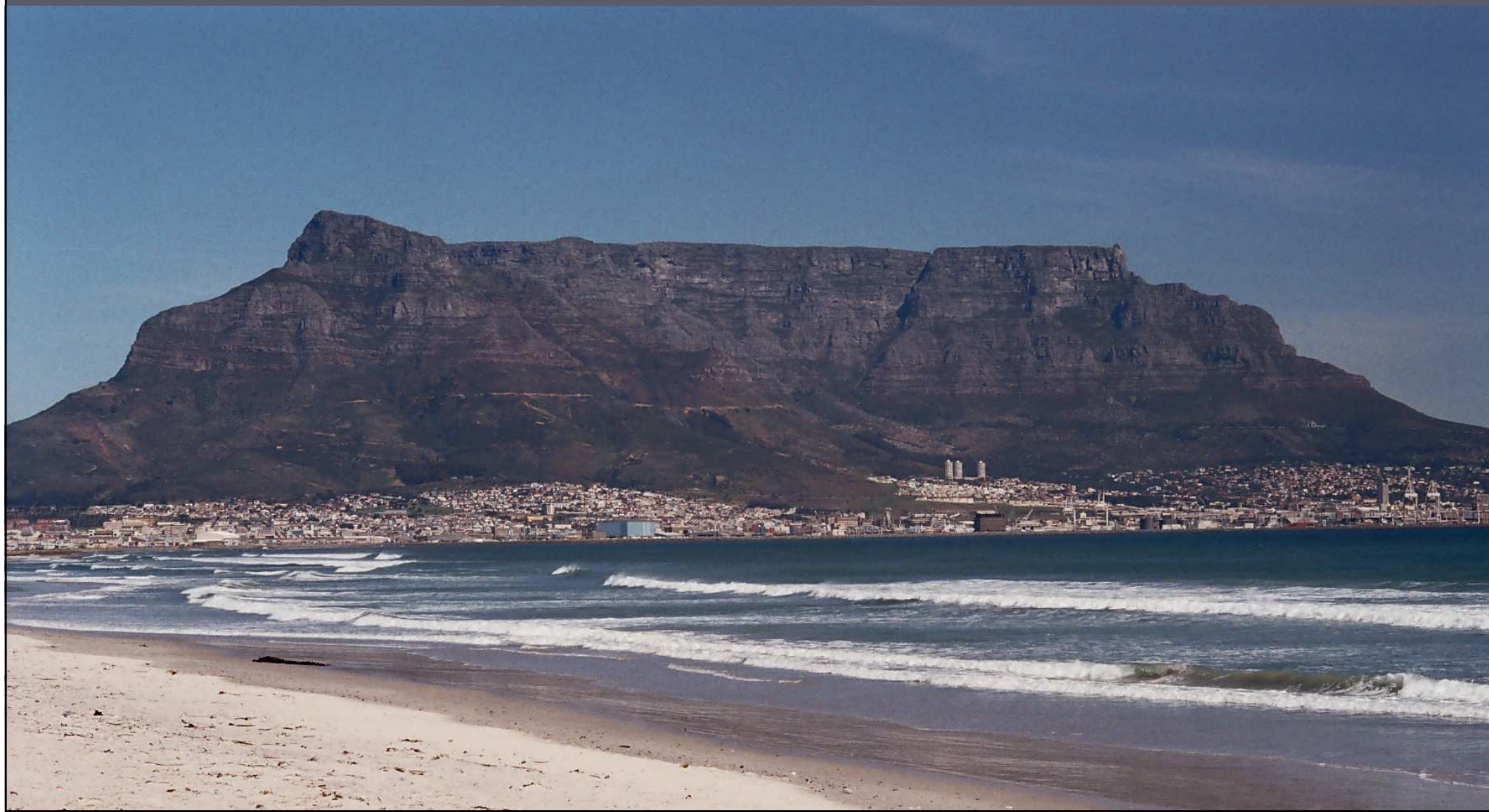
Didaktika přírodních věd

Pro správné pochopení výuky zeměpisu (geografie) je nutné naučit se klást zeměpisné (geografické) otázky:

- ▶ **Kde to je?**
- ▶ **Jaké to je?**
- ▶ **Proč je to tam?**
- ▶ **Jak to vzniklo?**
- ▶ **Jaký to má význam?**
- ▶ **Jak by to mělo být uzpůsobeno k vzájemnému užítku člověka a přírody?**

Kde to je ?

Kapské Město

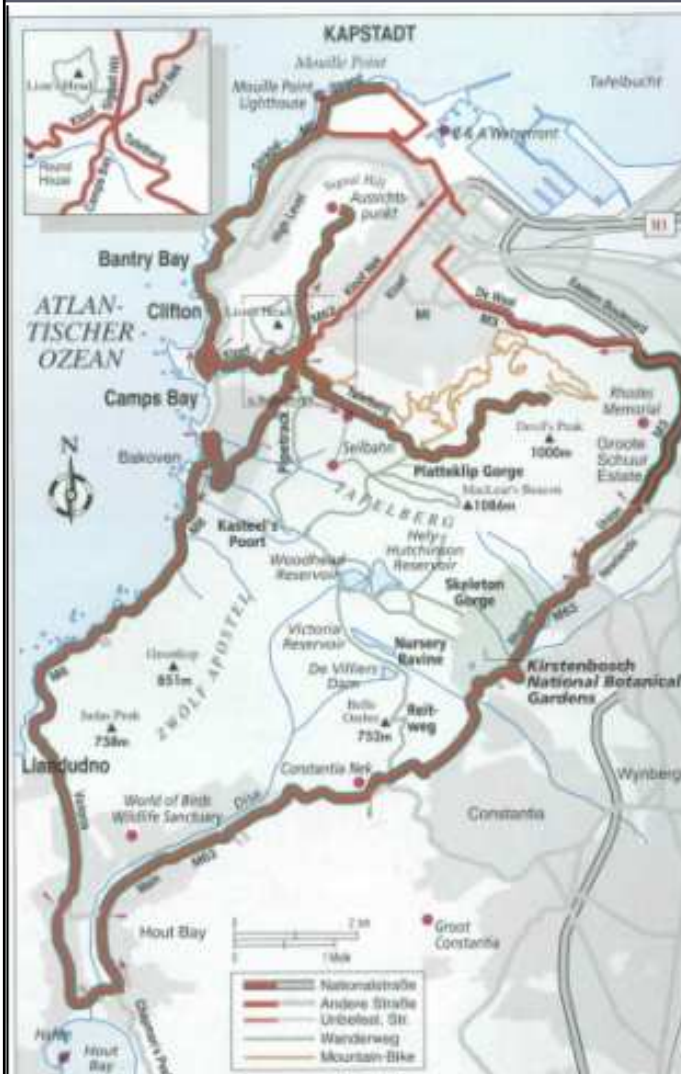
Kapské Město

Stolová hora

Jaké to tam je?

Stolová hora – na jejím vrcholu se vyskytuje 1400 rostlinných druhů

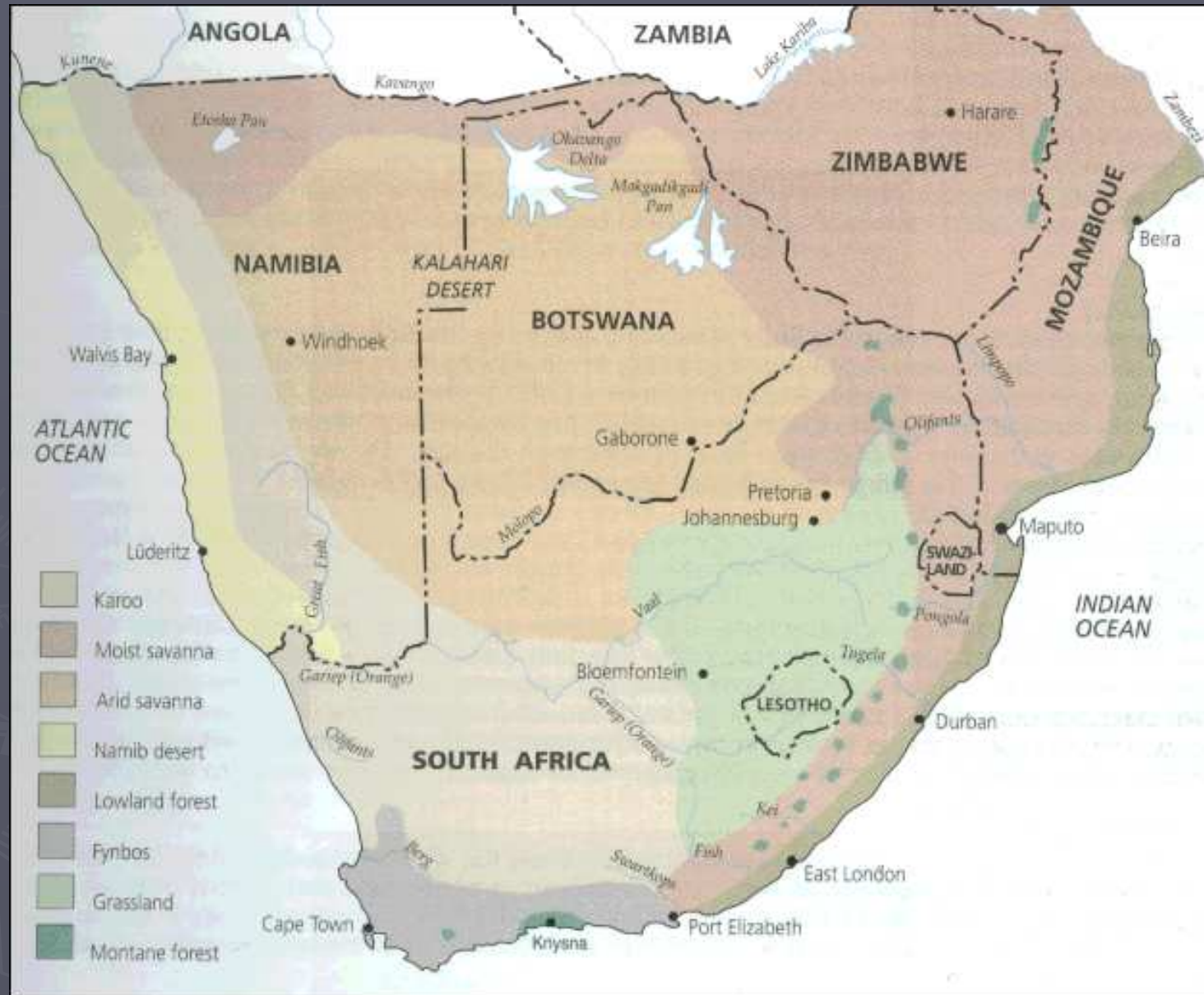
Fynbos -

porosty stálezelených nízkých stromů a keřů s užší plochou listovou čepelí pro suché a teplé podmínky. Jednoznačně převažují nižší až nízké keře, keříky a polokeře. Základ kapské květenné říše. Charakteristické komponenty:

proteoidní, ericoidní a restioidní.

Nejunikátnější biom !!!

Proč je to tam ?

Jak to vzniklo?

Jaký to má význam?

Jak by to mělo být uzpůsobeno k vzájemnému užítku člověka a přírody?

3. Stanovení cílů zeměpisného vzdělávání

Při koncipování cílů si můžeme pomoci příkladem z anglosaského školství, kde se dle míry obecnosti rozlišují tzv. Goals, Aims a Objectives.

Všechna tato slova znamenají v překladu slovo cíle, existují ale různé hierarchie.

Goals

- ▶ odpovídají nejlíže Cílům základního vzdělávání (RVP ZV) ke kterým patří:
- ▶ umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení
- ▶ podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů
- ▶ vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci
- ▶ rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých
- ▶ připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a plnili své povinnosti
- ▶ vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- ▶ učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný
- ▶ vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi
- ▶ pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci

Aims

K Aims by se daly zařadit rozpracované klíčové kompetence (RVP ZV):

► Kompetence k učení

Např.: ... vybírá a využívá pro učení vhodné způsoby, metody a strategie...

► Kompetence k řešení problémů

Např. ... vnímá různé problémové situace ve škole i mimo ni, plánuje řešení problémů ...

► Kompetence komunikativní

Např. ... formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory...

► Kompetence sociální a personální

Např.: ... spolupracuje ve skupině, spoluvytváří pravidla práce v týmu...

► Kompetence občanské

Např.: ... umí naslouchat druhým, respektuje ostatní názory...

► Kompetence pracovní

Např.: ... plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné či nové pracovní podmínky...

Objectives

- ▶ Objectives představují konkrétní cíle, jsou nejbližší cílům jednotlivých předmětů a dají se naplňovat prostřednictvím obsahu jednotlivých předmětů
- ▶ Pro vyučovací předmět geografie (zeměpis) jsou definovány v Mezinárodní chartě geografického vzdělávání IGU a v Geography Today

Objectives jsou rozděleny na:

- ▶ Vědomosti (znát)
- ▶ Dovednosti (aplikovat)
- ▶ Postoje (hodnotit)

Znalosti a porozumění

- ▶ Umět zařadit národní i mezinárodní události do regionálně geografického rámce a chápat základní územní vztahy.
- ▶ Znat nejdůležitější přírodní systémy na Zemi (reliéf, půdy, vodstvo, klima, vegetaci) a chápat vnitřní a vnější vztahy ekosystémů.
- ▶ Znat nejdůležitější socioekonomické systémy (zemědělství, sídla, dopravu, průmysl, obchod, energie, obyvatelstvo atd.) jednak za účelem pochopení vlivu přírodních podmínek na činnost člověka a jednak za účelem pochopení vzniku rozdílných kulturních, náboženských, technických, hospodářských, politických a rozmanitých ekologických systémů.
- ▶ Seznámit se se životem různých národů a společností žijících na Zemi a ocenit kulturní bohatství lidstva.
- ▶ Rozumět strukturám a procesům ve vlastní zemi a místním regionu jako prostoru denního života.
- ▶ Chápat výzvy i šance týkající se globálních problémů lidstva.

1 PREPARE FOR A SHOCK

Parts of the world are likely to suffer earthquakes which can cause enormous damage and loss of life. Can an earthquake be predicted and prepared for? How useful would the prediction be?

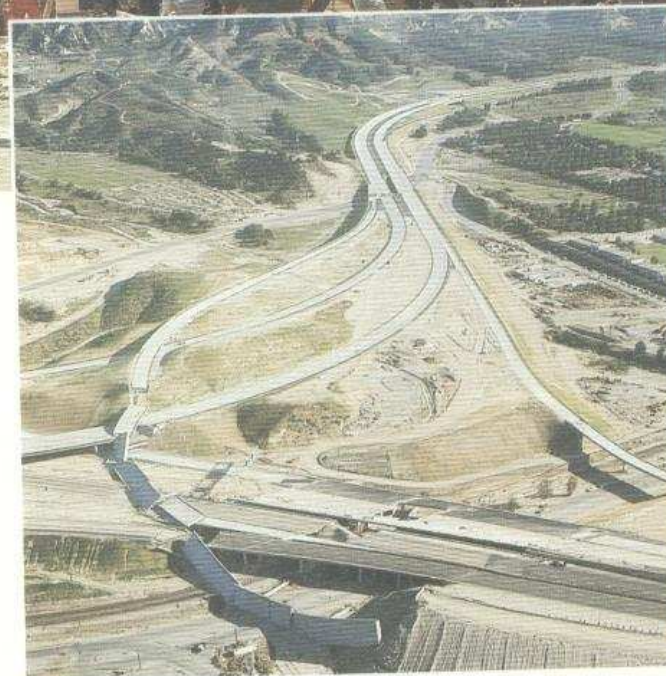
Teams clearing away rubble and searching for survivors in Mexico City, 1985

The magnitude of an earthquake is recorded by a SEISMOMETER. It measures the height of the shock waves on the RICHTER SCALE. Each point on the Richter Scale is ten times greater than the one below. Therefore a magnitude of 8 on the scale indicates shock waves one hundred times greater than a magnitude of 6.

Details of some selected earthquakes

Year	Place	Magnitude	Number of deaths	Lat.	Long.
1906	San Francisco (USA)	8.2	700	38°N	122°W
1923	Tokyo (Japan)	8.3	143 000	36°N	140°E
1960	Agadir (Morocco)	5.9	12 000	30°N	10°W

Giant motorway overpasses collapsed after the 1971 earthquake in San Fernando, California

Zdravotní stav lesů

**Zátěže – nevhodná druhová skladba
- průmyslové znečištění ovzduší**

zvýšená citlivost na – extrémny počasí
- škůdce (kůrovec)
- onemocnění

(houby)

české lesy – nejpoškozenější v Evropě

Poloha a rozšíření - lidé žijí na Zemi v místech s rozdílnou absolutní a relativní geografickou polohou...

Místo a prostor - každý prostor má vlastní přírodní a kulturní charakter...

Vztahy mezi člověkem a prostředím - lidé využívají prostředí v němž žijí různými způsoby...

Prostorové interakce- zdroje jsou na Zemi rozloženy nerovnoměrně...

Region - regiony jsou území vymezená pomocí různých kritérií...

Systémy – interakce mezi různými složkami prostředí...

Ochrana ŽP - nezbytnost chránit životní prostředí...

Změna - přítomnost má své kořeny v minulosti...

Konflikt - žijeme ve světě plném konfliktů, které se lidé snaží řešit různými způsoby...

Plánování - v úvahu je nutné brát i dopad plánované změny na životní prostředí...

Nerovnost – třídní, rasová - existuje všude ve světě spolu s nerovnoměrným rozmístěním moci a bohatství...

Politická moc - člověk a skupiny lidí jsou schopni ovlivňovat dění doma i ve světě...

Migrace - lidé se pohybují mezi státy i uvnitř států...

Soustředění / rozptýl - každá oblast má svoji určitou atraktivitu...

Sítě, uzly - příklad dopravního spojení mezi místy v určité oblasti...

Chování - přístupy, hodnoty a chování lidí, kteří dělají určitá rozhodnutí...

Měřítko / vzdálenost - různé situace mohou být sledovány z různých hledisek...

Podobnost / rozdílnost - rozdíly - etnické, sociální, kulturní.../ podobnost - potřeba lásky, přátelství...

Předvídání - je možné a dokonce nutné předvídat určité prostorové změny a procesy...

Ekonomický rozvoj - všude jsou patrné rozdíly v ekonomickém rozvoji...

Dovednosti

- ▶ Využívat slovních, obrazových, kvantitativních a symbolických zdrojů geografických informací (texty, obrázky, grafy, tabulky, schémata, mapy).
- ▶ Umět aplikovat metody pozorování, mapování v terénu, rozhovor, interpretace druhotných zdrojů a statistických podkladů.
- ▶ Využívat vlastních komunikativních, intelektuálních, praktických a sociálních dovedností k zodpovězení různých geografických otázek místního, národního i mezinárodního charakteru.
- ▶ Tyto aktivní způsoby poznávání umožňují: klást si otázky a objevovat problémy, sbírat a třídit informace, zpracovávat, interpretovat a hodnotit data, generalizovat, dopracovat se k určitým pravidelnostem, pravidelnosti aplikovat, vytvářet si vlastní názory, formulovat vlastní hodnocení, řešit problémy, umět spolupracovat při skupinové práci, v jednání uplatňovat vlastní názory a postoje.

SBĚR INFORMACÍ	sběr dat z terénního výzkumu
	sběr dat ze sekundárních zdrojů (knihy, časopisy, stat. ročenky, internet atd...)
ZPRACOVÁNÍ INFORMACÍ	převedení získaných údajů do grafů, náčrtů, map, plánů..; práce s textem, tvořivé psaní; umělecká a návrhářská práce, prostorový design....
INTERPRETACE INFORMACÍ	interpretace údajů pomocí grafů, diagramů, kartogramů, náčrtů, map, atlasů, plánů, fotografií, leteckých a družicových snímků atd.
HODNOCENÍ	vžívání se do určitých životních rolí, používání her, navození různých situací, rozhodování, diskuse ve dvojicích, ve skupině...

Zeměpis – práce s mapou a leteckými snímky

Meteorologická měření a pozorování

Příprava na mapování krasových jevů

Biologie – odlov hmyzu

Biolog a kolega Boris v jedné z jeho nesčetných fotografických pozic.

Fyzika – délky a míry

A photograph showing three young women on a sandy beach, engaged in a creative activity. They are leaning over a large, rounded sculpture made of sand, which appears to be a human figure. The woman on the left is wearing a dark grey sweater and black pants. The woman in the middle is wearing a black and white striped long-sleeved shirt and dark pants. The woman on the right is wearing a dark blue hoodie and grey pants. They are all smiling and looking towards the camera. The background is a vast expanse of sand.

**Výtvarná výchova – práce s
přírodním materiálem**

Postoje, hodnoty a chování

- ▶ k zájmu o prostředí v němž žijí i o mnohotvárnosti přírodních a kulturních jevů na Zemi,
- ▶ k schopnosti ocenit krásu přírody i rozmanitost podmínek života lidí na Zemi,
- ▶ k pocitu odpovědnosti za zachování životního prostředí pro budoucí generace,
- ▶ k chápání významu hodnot a postojů člověka v procesu rozhodování,
- ▶ k ochotě přiměřeně uplatňovat své geografické vědomosti a dovednosti v zaměstnání a osobním i ve veřejném životě.
- ▶ k respektování rovnoprávnosti všech lidí,
- ▶ k angažování při řešení místních, regionálních, národních i mezinárodních problémů podle Všeobecné deklarace lidských práv.

Výuka geografie má také velký význam pro výchovu k mezinárodním porozumění, environmentální výchovu a prolíná s občanskou výchovou.

K zamyšlení

Zamysli se a pomoz si literaturou ke stanovení cílů ostatních přírodovědných předmětů.

Na základě zkušeností a studia literatury se zamysli nad dovednostmi, které jsou specifické pro Váš druhý předmět.

Děkuji vám za pozornost